

12th EAFT Summit

“Terminology Planning in Europe”

(University of Innsbruck, 2025. november 27–28.)

Tamás Dóra Mária¹, Kató Áron¹

¹ ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont

Az Európai Terminológiai Egyesület (European Association for Terminology, EAFT) 2025. november 27–28-án Ausztriában az Innsbrucki Egyetem közreműködésével tartotta meg jelenléti formában tizenkettedik, kétévente esedékes konferenciáját.¹ A konferencia számokban mérve is jelentős esemény volt: 34 országból 40 különböző nyelvet képviselve 46 szakértő szólalt fel, és összesen 117 fő volt jelen.

Az idei esemény tematikáját az a nagy európai vállalkozásban készült és a John Benjamins kiadó gondozásában megjelentetett tanulmánykötet képezte, amely a különböző európai országok terminológiapolitikájáról nyújt körképet. A *Handbook of Terminology* sorozat negyedik kiadványát, a *Terminology Planning in Europe* című kötetet Frieda Steurs (Holland Nyelvtudományi Intézet) és Rossella Resi (Innsbrucki Egyetem) szerkesztették. A kötet első fejezete a nemzetközi, terminológiastratégiailag releváns szervezetek – az EAFT, az EFNIL és a REALITER – intézményi felépítését, működési elveit és tevékenységi területeit mutatja be. A második fejezet az észak-európai térség terminológiastratégiai gyakorlataira összpontosít, míg a harmadik a kelet-európai, balti és kaukázusi államok sajátos kihívásait és megoldásait elemzi. A negyedik fejezet a nyugat-európai országok terminológiai modelljeit tárgyalja, az ötödik pedig Dél-Európa terminológiastratégiai folyamatait és fejlődési irányait tekinti át.

A hazai terminológiapolitika helyzetéről a kötet harmadik fejezetében található *Kihívások és stratégiák az egységes megközelítés érdekében – a magyar eset (Challenges and strategies for a unified approach. The Hungarian case)* című tanulmány számol be (Lipp és Prószéky 2025). Az írás áttekinti a magyar terminológiatervezés történeti fejlődését, intézményi kereteit és jelenlegi kihívásait, különös tekintettel a nyelvpolitikai összefüggésekre és a határon túli magyar nyelvhasználatra. Kiemelt

¹ A konferencián való személyes részvételt az MTA TMNP2023-1/2023. Magyar terminológiastratégia projekt tette lehetővé.

figyelmet kap továbbá az MTA által elindított Magyar Terminológiastratégiai alprogram (2023–2027), amelynek célja a terminológiai munka jelenlegi széttagoltságának felszámolása egy új koordinációs központ létrehozásával.

Az idei év kétségkívül újítása az, hogy a meghívásos konferencia a fenti kötet tematikáját dolgozta fel, nyolc kerekasztal-beszélgetésekből (ún. panelekből) és nyolc plenáris előadásból állt, amely tartalom szerint igyekezett az egyes országok képviselőit megszólítani és tapasztalatcserére buzdítani. A panelek gyakran egy-egy meghívott előadó gondolatébresztő prezentációjával kezdődtek. Annak érdekében, hogy a beszélgetések ne váljanak monotonná, a szervezők igyekeztek a paneleket különböző módon felépíteni és interaktívvá tenni (például: online szavazás a kérdésekről). Astrid Schmidhofer professzor (Innsbrucki Egyetem) és Henrik Nilsson (EAFT elnöke) köszöntő beszédeit követően a kötet szerkesztői, azaz Rossella Resi és Frida Steurs röviden bemutatták a kötetet.

Az első nap panelje *A nyelvi tervezés alapjai: terminológiastratégiák integrálása* (*The foundation of language planning: Integrating terminology strategies*) címet viselte, és a beszélgetést Henrik Nilsson moderálta. A résztvevők, azaz Albina Auksoriūtė (Litván Terminológiai Központ), Marita Kristiansen (Bergeni Egyetem), Besim Kabashi (Tübingeni Egyetem, Albánia képviseletében), Ewelina Kwiatak (Krakkói Pedagógiai Egyetem), Maksym Vakulenko (Mesterséges Intelligencia Problémái Intézet, Ukrajna képviseletében), továbbá szintén Ukrajnát képviselve Viktoria Ivashchenko és Borys Grinchenko (Kijevi Városi Egyetem), a nyelv- és terminológiatevés általános kérdéseiről (korpusz- és státusztervezés), azok szereplőiről saját nyelvi helyzetükből kiindulva beszélgettek. A lengyel és litván gyakorlat összevetése jól mutatta, hogy míg Lengyelországban a lexikográfia domináns hagyományokkal rendelkezik, addig Litvániában a nyelv- és terminológiaipolitika tudatos, hosszabb távú fejlesztése vált meghatározóvá.

A kávészünetet követően Klaus Fleischmann (Kaleidoscope GmbH.) *A terminológia reneszánsza* címmel (*The Renaissance of Terminology*) számolt be a Quickterm szoftver lehetőségeiről és újításairól a mesterséges intelligencia használatára fókuszálva. Hozzá kapcsolódva ezt követte *Az MI töltése a megfelelő nyelvvél: Vajon még időben vagyunk?* (*Feeding AI with the right language. Are we still on time?*) című panel, amelyet Laura Giacomin (Innsbrucki Egyetem) vezetett. A panel résztvevői – Pilar León Araúz (Granadai Egyetem), Lynne Bowker (Laval Egyetem, Kanada), Rossella Resi (Innsbrucki Egyetem), Ana Ostroški Anić (Horvát Nyelvi Intézet) és Nicole Keller (Heidelbergi Egyetem) – egy-egy kivetített szakirodalmi idézetre reflektálva nyilvánították ki véleményüket a témában, és válaszolhattak különböző kérdésekre, amelyek például arra vonatkoztak, hogy mi a szerepe az MI-nek a terminológiai munkában, milyen szerepet tölt be a képzésben, milyen hatással van a forrás a terminuskivonatolás eredményeire, továbbá a szervezetük hozzáállására az MI-használat vonatkozásában. A közönség pedig hozzászólhatott egy QR-kódon keresztül elérhető felületen.

Az ebédszünetet Simon Krek (Ljubljana Egyetem, Centre for Language Resources and Technologies) plenáris előadása követte, *Az európai nyelvi infrastruktúra feltérképezése (Mapping the Language Infrastructure Landscape in Europe)* címmel. Az előadás az ELRA (*European Language Resources Association*) nemzetközi szakmai szervezet és a CLARIN (*Common Language Resources and Technology Infrastructure*) kutatási infrastruktúra-konzorcium egymást kiegészítő szerepét mutatta be az európai nyelvi erőforrások és technológiák ökoszisztémájának támogatásában. Az ELRA a nyelvi adatok és eszközök azonosítására, validálására és terjesztésére összpontosít, míg a CLARIN repozitóriumok és szolgáltatások hálózatán keresztül biztosít hozzáférést az erőforrásokhoz. Az előadó kiemelte, hogy ma már a nagy nyelvi modellek működnek korpuszként.

A plenáris előadást ismét panelbeszélgetés követte *Társadalmi elérés mesterfokon: a terminológia terjesztése (Mastering public outreach: Disseminating terminology)* címmel. A beszélgetést John Humbley (Paris Cité Egyetem) moderálta, a résztvevők pedig Dirk Kinable (Holland Nyelvi Intézet), Mateja Jemec Tomazin (ZRC SAZU – Szlovén Nyelvi Intézet), Catrin Owen (Bangor Egyetem, Wales) és Kairi Janson (Észt Nyelvi Intézet) voltak. A panelben a hangsúlyt az ISO 29383:2020 *Terminology policies – Development and implementation* – szabványra helyezték, amely a disszeminációt a terminológiatervezésre vonatkoztatva említi meg, majd a terminológiai disszemináció lehetőségeiről beszéltek, amelyet a státusztervezés (a hivatalos nyelv kijelölését) és a korpusztervezést (a szókincsfejlesztést és helyesírási szabályozást) követő nyelvelsajátítás-tervezés megkíván. Ennek megvalósításához ideális a terminológiai adatbázisok használata. A terminológia terjesztése korábban centralizált folyamat volt, amely nagyrészt állami támogatásra épült, a médiakörnyezet megváltozása és az állami szerepvállalás csökkenése miatt azonban a hagyományos terjesztési módszerek újraértékelésére és új megoldások kialakítására van szükség.

A panelt követően került sor az *International Terminology Awards* díjak odaítélésére, egy tizennégy tagú nemzetközi bizottság közreműködésével, amelyben Magyarországot Tamás Dóra Mária képviselte. A díjra mesterképzésben készült szakdolgozatokkal, valamint doktori értekezésekkel volt lehetőség pályázni. A mesterszakos szakdolgozatok közül díjazottként Gašper Tonin (Ljublanai Egyetem) hallgatója mutathatta be munkáját (*Methodology for Developing an Explicit Terminological Consensus – Delphi method*), a doktori disszertációk közül Dara de Poire (Dublini Városi Egyetem) pályamunkájának eredményeit (*An investigation of the attitudes of post-primary teachers in immersion education towards new Irish terminology*) hallgathattuk meg.

A szünetet követően az *Egyensúlyteremtés a leíró és az előíró terminológiai megközelítések között (Striking a balance between descriptive and prescriptive approaches to terminology)* című panelbeszélgetés vette kezdetét Elena Chiocchetti (Eurac Kutatóközpont, Dél-Tirol) vezetésével, és Izaskun Aldezabal (Baszkföldi Egyetem), Sandra Weber (Belgium német nyelvű közösségének miniszteriuma), Lipp Veronika (ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont), Úna Bhreathnach (Dublini

Egyetem), Mojca Žagar Karer (ZRC SAZU – Szlovén Nyelvi Intézet), illetve John Humbley (Paris Cité Egyetem) részvételével. Natascia Ralli (Eurac Kutatóközpont, Dél-Tirol) bevezető előadásában (*Bottom-up vs. Top-down approaches: an introduction to striking a balance*) rávilágított arra, hogy míg az alulról felfelé építkező (*bottom-up*) megközelítés leíró módszere hatékonyan térképezi fel a valós igényeket és trendeket, addig a felülről lefelé irányuló (*top-down*) megközelítés előíró módszerrel biztosítja a konzisztenciát és a disszeminációt. A gyakorlatban mindkét módszerre szükség van, mert együttesen biztosítják a terminológia magas fokú elfogadottságát. A két megközelítés kombinációja valós felhasználói igényeken és szakmai konszenzuson alapul, ezáltal a terminológia a hivatalos csatornákon keresztül célzottan jut el az érdekeltekhez.

A panelbeszélgetés során a közönség szavazhatott a kérdések sorrendjéről, amelyek például arról szóltak, hogy a terminológiatervezés előíró vagy inkább leíró jellegű az adott országban vagy régióban, továbbá a *bottom-up* és a *top-down* megközelítés hogyan egészíti ki egymást, milyen stratégiákban valósulnak meg, milyen formában működnek megfelelően.

Lipp Veronika a magyarországi helyzetet ismertetve beszámolt arról, hogy Magyarországon az MTA fennállásának köszönhetően erős a *top-down* szemléletmód, de például a fordítóknak és a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózatnak köszönhetően a rendszerváltozás óta a *bottom-up* megközelítés is megfelelően képviselteti magát. Röviden beszámolt az MTA Terminológiasztratégiai alprogramjáról is, amelyen belül most zajlanak a nemzeti terminológiai portál és adatbázis előkészületei. A panelt követően hibrid formában került sor a napot lezáró közgyűlésre.

A második napon zajló előadások helyszínül a Heller Ágnesről elnevezett épület szolgált, ahol a résztvevőket elsőként Sabine Kirchmeier, az európa nyelvi intézeteket tömörítő EFNIL (European Federation of National Institutions for Language) szervezet elnöke, majd az újlatin nyelvek terminológiasztratégiáját koordináló REALITER-t (Réseau panlatin de terminologie) vezető Claudio Grimaldi köszöntötte, akik együttműködési lehetőségeket keresve részletesen beszámoltak szervezeteik tevékenységéről és céljairól. Mivel a konferencia hivatalosan kétnyelvű (angol és francia), ezért a francia nyelvű előadók esetében tolmácsolást is biztosítottak.

Az első, *A koordinálás kihívásai: terminológiai erőfeszítések a társhivatalos nyelvek esetében* (*Coordination challenge: Terminology efforts in co-official languages*) kerekasztal-beszélgetés keretében azt a kérdést járták körül, hogy milyen kihívások adódnak a mindennapokban (pl. orvosi konzultáción, bírósági tárgyaláson, iskolalátogatáskor) és a terminológiatervezésben azokban az országokban és régiókban, ahol hivatalos társhelveket használnak. A beszélgetést Úna Bhreathnach (Dublini Egyetem) moderálta, a szakmai diskurzusból Elena Chiocchetti (Eurac Kutatóközpont, Dél-Tirol), Caroline Döhmer (Luxemburgi Egyetem), illetve Johan Myking (Bergeni Egyetem) működött közre.

Elena Chiocchetti a dél-tiroli olasz, német és latin többnyelvűség különböző helyzeteit mutatta be kiemelve az ott folyó alapos terminológiai munkát és a bistro adatbázis használatát (<https://bistro.eurac.edu>), míg Caroline Döhmer a luxemburgi többnyelvű gyakorlatot ismertette, bemutatva, hogy a mindennapi élet különböző szituációiban – például baráti beszélgetésekben, szakmai megbeszéléseken vagy az egészségügyi ellátás során – mely nyelvek használata a jellemző. Johan Myking a norvég helyzetet ismertette megemlítette, hogy bár a norvég esetében egy nyelvről van szó, mégis két standardizált változattal rendelkezik (*bokmål* és *nynorsk*). Ezek mellett például a számi mint társnyelv a diglosszia kérdését is beemeli a nyelvi környezetbe. A terminológiatervezésért a Norvég Nyelvtudományi Tanács felel, amely 2021-től megalapította azt a platformot, amely összefogja a különböző terminológiai erőforrásokat: ez a Termportalen nemzeti terminológiai adatbázis.

A szünet után egy újabb panel következett *A terminológiai oktatás szerepe: A kapacitás kiépítése Európa-szerte* (*The role of terminology training: Building capacity across Europe*) címmel, amelyet Rute Costa (Lisszaboni Egyetem) indított el bevezető előadásával és moderátora Frieda Steurs volt. A beszélgetés további résztvevői: Hanne Erdman Thomsen (független kutató, Dánia), Klaus-Dirk Schmitz (TH Köln), Nikolche Mickoski (Macedón Tudományos és Művészeti Akadémia, MANU), Elena Isabelle Tamba (Román Akadémia), illetve Claudio Grimaldi (a REALITER elnöke), akik kiemelték a terminológia elengedhetetlen szerepét a hatékony szakmai kommunikációban, amely nemcsak a gazdasági működés, hanem a társadalom alapvető rendszereinek (egészségügy, közbiztonság, demokrácia, jogállamiság) is fontos összetevője. A panelbeszélgetés azt a kérdést járta körül, hogyan lehet a hallgatókat megismertetni a terminológia és az ontológia területével, illetve hogyan lehet olyan képzési modelleket kidolgozni, amelyek hatékonyan szólítják meg a különböző célcsoportokat, például a fordítókat, tolmácsokat, jogászokat és mérnököket.

A délelőtti szekciót a kötetben szintén szerzőként szereplő grúz terminológiai politikát bemutató Lia Karosanidze (Chikobava Nyelvtudományi Intézet) rövid, felvételről bejátszott köszöntése és egy ismertető zárt, amelyet Nina Nissilä tartott, aki az EAFT TSR Journal című folyóiratát (<https://journal-eaft-aet.net/index.php/tsr/index>) mutatta be, és hívta fel a jelenlévőket tanulmányok publikálásnak lehetőségére. A folyóirat szívesen fogad elméleti és alkalmazott terminológiai tanulmányokat a terminológiamedndsment, a terminológusképzés, terminológiai eszközök és terminológiai politika területéről. A szerkesztők céljai között szerepel, hogy a szakmai lap megfelelő nemzetközi besorolással és elismertséggel rendelkezzen a tudományos közegben. A jövő évben a szervezet harmincadik évfordulóját ünnepli, és ez alkalomból 2026-ban ünnepi lapszám kiadását tervezik.

Az ebédszünetet követően Lynne Bowker (Laval Egyetem) előadása következett *Decentralizált és szakértő által irányított globális hatókör* (*Decentralised and expert-driven with a global reach*), amely az angol nyelv lingua franca-ként betöltött szerepét járta körül. Az angol mint pluricentrikus nyelv terminológiatervezése

decentralizált, mivel nincs olyan átfogó intézmény, amely ezt a feladatot ellátná. Európában ezért elsősorban alulról jövő kezdeményezések – vállalatok, szakmai közösségek és szupranacionális szervezetek – formálják az angol terminológiát, a szakterületi szakértők meghatározó szerepével. A Brexit ellenére mára kialakult egy viszonylag semleges euró-angol variáns. Az angol a felsőoktatásban és a tudományos publikációkban dominánssá vált, ami egyes területeken doménvesztéshez vezethet; az előadó szerint e folyamat alakításában a szakterületi szakembereknek nagyobb szerepük van, mint a nyelvi szakértőknek.

A neologizmusok és szóalkotás a modern Európában (Neologisms and word formation in modern Europe) című panelhez egy interaktív, terminológusoknak szánt játék is kapcsolódott, amelyben a résztvevők különböző tárgyak és állapotok ábrái alapján, saját nyelvükön alkottak megnevezéseket (például a megfelelő terminus megtalálásának nehézségét leíró állapotra vagy a szupermarketek futószalagján használt elválasztó tárgyra). A kezdeményezés eredményességét jól mutatja, hogy a konferencia végére összesen 92 neologizmus született. A panel moderátora, Pius Ten Hacken (Innsbrucki Egyetem) felvezetését követően a szóalkotás kérdéseit a következő résztvevők járták körbe saját nyelvük helyzetét elemezve: a görög nyelv esetében Maria Koliopoulou (Athéni Egyetem), a szlovák nyelvvel kapcsolatban Renáta Panocová (Pavol Jozef Šafárik Egyetem, Košice) nyilatkozott, az izlandi nyelvi tapasztalatokról Ari Páll Kristinsson (Izlandi Tanulmányok Árni Magnússon Intézet) számolt be, és hozzájuk csatlakozott a délutáni szekció első előadója, a kanadai Lynne Bowker (Laval Egyetem). A nyelvek újonnan megjelenő fogalmakra alkalmazott szóalkotási hagyományokkal, értelemkiterjesztési mechanizmusokkal rendelkeznek (például: terminologizáció, kölcsönszavak, új szavak képzése, mozaikszavak, szabványosított forma), amelyeket neologizmusok alkotására és bevezetésére használnak, és azok alkalmazási mértéke eltérő (például a francia kevésbé nyitott a kölcsönszavak befogadására). A nyelvhasználók különböző attitűdökkel viszonyulnak a terminusalkotáshoz és annak megvalósult formáihoz, amelyet befolyásolhat a kulturális és szakmai háttér.

Az utolsó panelbeszélgetés *Az EU tagság hatása a terminológiatervezésre (The impact of EU membership in terminology planning)* címet viselte, amelynek moderátora Rodolfo Maslias, a 2008–2022-ig a TermCoord nagy tapasztalatú vezetője és a TermNet jelenlegi elnökhelyettese volt. Ez a kerekasztal-beszélgetés is rendelkezett egyedi jegyekkel az uniós csatlakozási folyamat speciális nyelvi jellemzőin túlmenően, mivel a résztvevők rövid előadásokat tarthattak az adott témakörben. Sergio Portelli (Máltai Egyetem) a máltai nyelv helyzetét ismertette, amely leginkább informális helyzetekben és szóban használt, és ma a legkevésbé használt uniós hivatalos nyelv. A gyakorlatban nem minden domén esetében érzik használatának szükségességét, amihez hozzájárul az, hogy az oktatásban is az angol nyelv a domináns. Az Európai Unióhoz való csatlakozás előfeltételei közé tartozott azonban itt is (ahogy egységesen) az *acquis communautaire* fordítása. Arturs Krastiņš (Lett Állami Nyelvtudományi Központ) az 1997-ben alapított Fordító és Terminológiai Központ

tevékenységét mutatta be, 2009-ben beolvasztották a Litván Állami Nyelvtudományi Központba. Hivatalos tanácsadást is nyújtanak, évente 2000 új terminust publikálnak a Lett Nemzeti Terminológiai Portálon. Jelena Anđelković (Belgrádi Egyetem) előadása a szerb nyelv történeti fejlődését és jelenlegi helyzetét mutatta be. A szerb nyelv digráf, a cirill és a latin írásmód egyaránt használatos, utóbbi azonban gyakoribb. Bár az uniós jogszabályok fordítása a csatlakozás előkészítése során megkezdődött, az aktuális politikai helyzet miatt lelassult. A terminológia oktatása a fordítóképzés keretében zajlik, ugyanakkor nincs koordinált terminológiai munka, sem nemzeti terminológiai adatbázis vagy portál; ezzel szemben különböző útmutatók, kézikönyvek állnak rendelkezésre, valamint 2009 óta elérhető az Evronim terminológiai adatbázis és az Evroteka kétnyelvű szövegtár is. Az észti nyelv helyzetéről számolt be Mari Vaus (Észti Nyelvtudományi Intézet), aki megemlíttette a korábbi német, svéd és orosz nyelvi hatásokat, amelyek befolyásolták ennek a közel egymillió nyelvű közösségnek a nyelvhasználatát. A nyelv ápolása kiemelt jelentőségű a nemzeti identitás megőrzése szempontjából, az észti estében az Esterm adatbázis mellett további platformok is a nyelvhasználók rendelkezésére állnak (l. Ekilex, Sõnaveeb nemzeti nyelvi portál és további új, mesterséges intelligencia által támogatott eszközök). Utolsóként İlknur Eker (Törökország, közszolgálati tolmács) számolt be a török nyelv helyzetéről, rövid előadásában áttekintve a nyelv fejlődését a kezdetektől az uniós csatlakozási folyamathoz kapcsolódó első lépésekig. A terminológiai munka jelenlegi fókuszát az uniós csatlakozás előkészítéséhez létrehozott TermAB adatbázis jelenti, miközben egy nemzeti terminológiai adatbázis kialakítása jelenleg induló szakaszban van.

A konferenciát a főszervezők – Rossella Resi (Innsbrucki Egyetem), Frieda Steurs (Holland Nyelvtudományi Intézet) és Henrik Nilsson (az EAFT elnöke) – zárták le. Zárszavaikban hangsúlyozták a soknyelvű európai környezetben rejlő értékeket, valamint felhívták a figyelmet a közelgő szakmai eseményekre, köztük a február 13-án megrendezésre kerülő Conceptsus workshopra, amely a terminológiai konszenzuskeresés kérdéskörével foglalkozik. Az EAFT idei rendezvénye átfogó képet adott az európai terminológiai munka aktuális kérdéseiről, és gazdag programjával ismét fontos találkozási pontot biztosított a terület iránt érdeklődő szakemberek számára.

Irodalom

Lipp V., Prószéky G. 2025. Challenges and strategies for a unified approach. The Hungarian case. In: Rosella, R., Steurs, F. (eds) *Handbook of terminology: Terminology planning in Europe*. Amsterdam: John Benjamins. 218–238. <https://doi.org/10.1075/hot.4.chel>